

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Štev. 34.

V Ljubljani, petek dne 24. avgusta 1917.

Leto I.

Izhaja razen ponedeljka vsak dan dopoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za
pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo
celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne
številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rekla-
macije za list so poštnine proste.

Inserati: Enostopna petična vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.;
razglašeni in poslani vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru
primeren popust.

O naših narodnih problemih.

XII

Konkurenčni boj je povišal industrijsko in obrtno produkcijo do neizmernosti in je obenem obrtno izdelke pocenil. Posledica je bila ta, da se je moral mali rokodelc s svojimi dražjimi izdelki umakniti velikemu podjetniku. Po njegovi izločitvi so veliki podjetniki nadaljevali konkurenčni boj med seboj. Boj ni opešal, temveč je postal še intenzivnejši vsled povišanega prometa in množine kapitala, ki se je hotel udeležiti. Natura velikih obratov zahteva, da se jih polno izrabijo; izdelano blago mora v promet in v denar. Vsako podjetje se hoče vzdržati na površju, hoče napredovati in se razširiti. To pa je mogoče samo tedaj, ako svoje izdelke sceni; zgolj v tem slučaju se vzdrži pred silno konkurenco.

Podjetniki so končno izprevideli, da morajo v svojem lastnem interesu omiliti konkurenčni boj. Doslej so se medsebojno borili za odjemalce, poslej se združijo, da se bojujejo proti odjemalcem. Preje so se medsebojno borili, da si pridobe kupcev za svoje izdelke, poslej se združijo, da se skupno bojujejo proti kupcem za ceno.

Podjetniki ene stroke, ki izdeluje kaj takega, kar vsakdo rabi, in pri čemer okus občinstva, moda ali umetniška izvršba ne prihajajo v poštev, kakor na primer železo, sladkor, cikorijo, papir, pivo itd. so se lahko zedinili glede prodaje svojih izdelkov. Posamezni podjetniki so se medsebojno dogovorili, ne da bi prenehali biti samostojni, da svoj trg monopolizirajo. Tak dogovor imenujemo kartel.

Karteli so precej nova iznajdba; razmnožili so se šele v novejši dobi. Na gospodarsko življenje mogočno vplivajo. Vedno nove stroke se kartelirajo. Karteli so posamezne blagovne vrste silno podražili.

Kakšne namene ima kartel? Podjetniki ene stroke se medsebojno zedinijo, da bodo stavili svojim odjemalcem enotne plačilne

pogoje; ali da bodo embalažo enako računali; ali da bodo upoštevali pri prodaji svojih izdelkov bolj enotne cene. Takšno karteliranje ne posega v delokrog in samostojnost posameznega podjetnika. Strožji pa postane kartel napram posameznemu podjetniku, kadar odloča tudi o produkciji; to je natančno določi, koliko sme v gotovem času posamezen podjetnik proizvajati. V tem slučaju ima kartel namero, da vzdrži ali poviša cene izdelkom in onemogoči medsebojno konkurenco. Tako prestane posamezni podjetnik biti samostojen; veže ga dogovor s tovariši. Še več pa utrpi na svoji samostojnosti, ako osnuje kartel posebno prodajno centralo, ki ima edino nalogo, da prodaja izdelke vseh v kartelu združenih podjetnikov. V tem primeru se posamezni podjetniki obvežejo, da sami ne prodajajo več svojih izdelkov, temveč jih oddajajo prodajni centrali, ki je navadno kakšna banka, s katero je kartel v kreditni zvezi.

V tem primeru skuša kartel, da proizvajanje poenostavi in zednači, to je uvede za izdelke enotne vzorce in tipe. Tak kartel je zelo trden.

Stremi za tem, da zednači svojim članom proizvodne pogoje. S tem namenom sam preskrbuje potrebne sirovine in jih po svojem preudarku porazdeli med podjetnike, včlanjene v kartelu. Da poceni proizvodnjo, ga specializira, tako da posamni obrati izdelujejo na primer le gotove dele. Kartel nudi toraj podjetnikom, ako so zanj dani ugodni pogoji, razne prednosti. Tako na priliko sceni proizvodne stroške; dvigne cene svojim izdelkom in jih vzdržuje, tudi če se na primer scenijo sirovine ali pa se znižajo proizvodni stroški; ubije medsebojno konkurenco; končno razpolaga kartel z večjimi gmotnimi sredstvi in z večjim kreditom, kot posamezni podjetnik, tako da je v stanu izrabiti vse napredke tehnike.

Učiteljstvo in vojna.

II.

Učiteljstvo je kot najglavnejši pionir kulture brezdvoma najvažnejši stan v narodu, zato so pa tudi vsa učiteljska vprašanja

narodna vprašanja, ki tangirajo najširše plasti, saj je baš učiteljstvo že po svoji naravi poklicano seznanjati najširše mase s kulturo in civilizacijo. Nikakor niso torej zadeve učiteljstva njihove privatne zadeve, obratno, rane v stanu so rane na našem narodnem telesu, saj le zdrav stan more posredovati zdravo kulturo, le duševno jasno orijentirano učiteljstvo more izvrševati svojo važno misijo v ljudstvu. Eminentno važnost te misije pa občutimo baš danes, ko se piše usoda naroda za stoletja naprej, bolj kot kdaj poprej in bolj kot kdaj poprej občutimo tudi, kako malo se zaveda stan in njegova organizacija te nove naloge.

V vrstah učiteljstva vlada popolna desorientacija v principiellnih kulturnih vprašanjih in še večja desorientacija v aktualnih političnih vprašanjih. Stan, ki bi moral biti glavni steber v našem razvoju faktično pomeni danes toliko, kot — nič. Kje leže tu vzroki? Da, najkvarnejše so vplivale na učiteljstvo naše razorane in demagoške predvojne politične razmere, obupni materialni položaj in divje preganjanje neklerikalnega učiteljstva, a velik vzrok leži tudi v učiteljstvu samem, v njegovi organizaciji, ki je bila le privesek tragikomično umirajočega slovenskega liberalizma. Kako jasno so se zrcalili v učiteljski organizaciji vsi zmedeni kulturni principi in popolno neumevanje narodno gospodarskih vprašanj, to so čutili posamezniki sami, zato je pa zavlada med njimi popolna apatija in odporna sila proti klerikalnemu terorizmu se je vedno bolj manjšala. Sicer se je proti tej trditvi „oficielno“ zopet in zopet protestiralo, a le en pogled v faktične razmere je to zopet in zopet potrjeval. Učiteljska organizacija je polagoma dospela do same — poze in fraze, v kateri se je blesketalo nekoliko sakrosanktnih „zaslugarjev“.

Prišla je vojna in njene posledice, ki je pa dala plašč popolni desorganizaciji in indolenci; učiteljski listi so deloma prenehali, drugi so se pa občutno skrčili. Prenehalo je vsako delo in učiteljsko glasilo je izgubilo sploh vsak smisel za svojo nalogo: bistrati pojme, orijentirati učiteljstvo v dnevnih kulturnih

LISTEK.

I. R:

Iz pasjih dni.

Moj tovariš, občinski tajnik, je dobil pismo, ki ga je zelo razburilo. Komaj je pismo prebral, je že rjul: „Ne in ne. Stokrat ne. Rajši umrem; ocvreti se pustim na raznj, udam se pa ne.“ To je bilo v soboto popoldne. Nekateri tovariši, ki jim je razložil, zakaj gre, so ga poizkušali pomiriti. Pa ni šlo. Ker je prepovedano pljuvati po tleh, je pljuval v pljuvalnik energično, kakor se pač spodobi užaljenemu človeku. Po noči se je še večkrat prebudil in vpil: „Lumpi. Ne bo, in ne bo veljala vaša.“ Drugo jutro, na vse zgodaj si je že čistil obleko in čevlje. Končno sem postal radoveden in sem ga vprašal, čemu se tako snaži.

— Na raport grem.
— Čemu pa?
— Kaj nič ne veste? Ali vam nisem nič pravil?
— Meni nič.
— Take se mi gode, da je groza. Pomislite pred desetimi dnevi sem postal zopet oče.
— Že razumem. Ali človek božji, saj niste edini, ki se mu je zgodilo kaj takega. Vojna je in žene imajo tudi svoje pravice. Ali je mnogo nad devet mesecev, odkar niste bili doma?
— Vi ste osel, oprostite ako vam to rečem, ali vi ste resnični osel!
— Že mogoče!
— Saj pač ne gre za take reči. V tem oziru sem lahko miren.
— Tem bolje. Čemu se pa potem toliko razburjate?

— Čemu, čemu! otroka se mora krstiti in mu je treba poskrbeti ime, kaj ne?
— Seveda.
— Dobro. Ali pa veste, kakšno ime hočejo dati mojemu sinu?
— Kakšno?
— Gvido, ali čujete, Gvido.
— To ni nič napačnega. Gvido je prav čedno ime.
— Čedno ali ne; to je meni vseeno. Ali Gvido je italijansko ime, razumete, italijansko ime. Jaz sem pa Hrvat. Kot tak ne morem, ne smem dovoliti, da bi nosil moj sin tako ime. Moj hrvatski ponos mi ne dovoli tega. Zato grem na raport, da poprosim, naj mi dovolijo domov brzojaviti, da se mora dati otroku drugo ime. Naj se imenuje Hijeronim.
— Srečen človek.

in političnih vprašanjih ter dajati direktive za lečenje gorja, v katerega nas je pahnila vojna. Najbujnejše klasje je poglaval — servilizem in pehanje za priznanji in nobeden se ni več spomnil velikega kulturnega pomena učiteljstva in njegove organizacije in tako stoji danes učiteljstvo popolnoma nepripravljeno na velikanke kulturne in šolsko-politične naloge, pred katere nas že postavlja ta veliki moment. In zakaj to? Eden velikih vzrokov je, da je učiteljstvo doslej hlapčevalo vedno le meščanskim strankam in ni našlo nikdar dovolj moči v sebi, da bi ustvarilo in razvilo svoj lastni kulturni, narodno gospodarski in šolsko-politični program. Ni čutilo in se ni zavedalo globoke sorodnosti svojih interesov z interesi proletarijata, ampak slepo je drvelo za zmedeno skrpanim praporom nedemokratskega liberalizma, ki je vzgiral učiteljsko bedo v svoje sebične namene. Pa prihajajo dnevi, ko se bo tudi slovensko učiteljstvo na novo orienriralo, ko bo spoznalo vso resnost svoje velike kulturne misije v najširših plasteh naroda in tedaj bo moralo, hočeš ali nočeš, priti k globokemu viru socializma in demokratizma in le tam bo našlo pravo smer svojemu pionirstvu F. B.

Nemški državni kancler o papeževem mirovnem predlogu.

Predvčerajšnjim popoldne sestal se je v Berlinu glavni odbor nemškega državnega zbora. Navzoči so bili državni kancler, državni tajnik ter mnogi člani zveznega sveta.

Ko je bil namesto dosedanjega predsednika dr. Spahna, ki se je vsled svojega imenovanja pruskim ministrom pravosodja odrekel mandatu za državni zbor, bil izvoljen predsednikom zastopnik centra Fernbach, oglašil se k besedi državni kancler dr. Michaelis, da poda izjavo o papeževem mirovnem predlogu.

Dr. Michaelis naglašja pred vsem, da vlada med zavezniki popolno soglasje ne le v političnem oziru, nego tudi glede vojnega vprašanja. Generalfeldmaršal pl. Hindenburg je podal brzogovornim potom o vojnem položaju strokovno izjavo. Izjavlja med drugim, da gre vojna podmorskih čolnov ententi do živega in da zastavlja vsled tega vse moči, da konča vojno še letos. Kljub temu da je vojni položaj za centralne države početkom četrtega vojnega leta tako ugoden, kakor še nikdar poprej. Državni kancler omenja nadalje vojne cilje naših sovražnikov, ki so jako dalekosežni in za centralne države skrajno poniževalni. V tem položaju je prišel papežev mirovni predlog. Papež postavlja v svoji mirovni noti namesto sile in orožja formalno pravo in nramni zakon. Na tej podlagi razvija svoje predloge o razsodišču in o razoroženju. Dr. Michaelis izjavi, da glede posameznosti ne more še zavzeti stališča, dokler se z zavezniki v tem oziru ne doseže sporazumljenje, vendar more reči že sedaj, da odgovarja naši politiki, da vsak poskus, doseči časten in pošten mir, simpatično pozdravljamo. Državni kancler izjavlja: 1. Note nismo provzročili mi, marveč je potekla iz spontane inicijative papeževe; 2. pozdravljamo s simpatijo papeževo stremjenje, da se s trajnim mirom napravi konec svetovni vojni; 3. zaradi odgovora se posvetujemo z našimi zavezniki, tozadevne obravnave pa še niso končane. V podrobnosti — končal je kancler — se sedaj še ne morem spuščati. Upam pa, da nas bo skupno delo približalo našemu cilju, ki nam je vsem pri srcu: k častnemu miru za domovino.

Po kanclerjevem govoru je sklenil odbor, zavzeti stališče napram papeževi mirovni manifestaciji, z ostalimi vprašanji vnanje politiki pa se baviti še le pozneje.

Socialno demokratična frakcija izjavi, da živahno pozdravlja kakor vsak drugi korak tako tudi papeževo akcijo in to tem bolj, ker se od papeževega koraka zamore pričakovati dober uspeh. Svobodoumna stranka izjavi, da se vjema z državnim kanclerjem v simpatičnem stališču napram papeževi manifestaciji. Tudi centrum se je pridružil izvajanju državnega kanclerja o papeževi noti. Centrum vidi v koraku svete stolice, katere nepristranost je znana celemu svetu, posebno dragoceno zahtevo od vseh narodov zaželenega miru ter želi, da bi papežev korak dosegel popoln uspeh. Narodni liberalci izjavijo, da se sedaj ne morejo spuščati v razmotrivanje vsebine papeževe manifestacije; zavzeli pa bodo pozneje svoje stališče. V enakem zmislu se je izjavil tudi vodja konservativcev. Nemška frakcija pozdravlja papežev korak z večjim zadovoljstvom nego nekdanje posredovalne poskuse Wilsonove. Član socialistične neodvisne frakcije obžaluje, da so predgovorniki samo v splošnem izrekli svoje mnenje. Samo po sebi se razume, da se vsaka manifestacija za mir prijateljsko sprejema. Glavni odbor je na to zaključil svojo sejo.

Izjava nemškega državnega kanclerja se je pričakovala z napetim zanimanjem, ker se je splošno mislilo, da kancler zavzame svoje stališče glede papeževega mirovnega predloga. Tega kancler prav za prav ni storil; ni se izjavil o perečem vprašanju, je-li kaj upanja, da se napravi konec vojnim grozotam, preden zopet nastopi trda zima. Radi verjamemo nemškemu kanclerju, da je med centralnimi državama in njihovimi zavezniki „ože sporazumljenje“, kakor med državami entente. A da bi se morala Nemčija s svojimi zavezniki še le posvetovati o tem, ali naj vrne Belgijo in francosko ozemlje, to vendar ni verjetno. Nehote se nam vriva mnenje, da se Nemčija namenoma izogiblje izjavi, da Nemčija nima namena osvajati ali anektirati. Prej je bilo to pripisati morebiti na račun previdne diplomacije: sedaj, ko je ruska časna vlada obvezno izjavila, da hoče mir brez aneksij in brez kontribucij, pa to ni več mogoče.

Tudi „Arbeiterwille“, razpravljajoč o kanclerjevi izjavi, pravi, da je prišel čas, ko se mora igrati z odkritimi kartami. V Avstro-Ogrski ni glede mirovnih ciljev nikakih skrivnosti več. Želeti moramo, da bi bilo tudi v Nemčiji tako. Samo dvoje je mogoče: ali se nemška državna vlada pridruži mirovni paroli „brez aneksij in kontribucij“ in „samoodločbi narodov“, ali pa izjavi, da moč armade sega daleč čez obrambni boj tudi nasproti Angliji, Francoski in Ameriki. Potem lahko z Nemčijo zvezane države in njih narodi preudarijo, ali so istega mnenja in iste volje.

Umestno bo, če se Nemčija požuri s svojim odgovorom. Kmalu pride Stockholm. Če se stockholmska konferenca zaradi potnih listov morebiti ne sestane, potem je še važneje, kako se glasi odgovor centralnih držav na papežev mirovni predlog. Ne zaradi Anglije, marveč zaradi Angležev, ne zaradi Francije, marveč zaradi Francozov.

Politični pregled.

— **Avstro-ogrsko nagodba.** Iz Budimpešte poročajo, da je že sprejeta načelna odločitev o vprašanju nagodbe med Avstrijo in Ogrsko in med Avstro-Ogrsko in Nemčijo. Načrt, da bodi nagodba med Avstrijo in Ogrsko veljavna 20 let, je izločen z utemeljevanjem, da ni mogoče vezati rok pred koncem vojne, ker ni predvideti orientacije gospodarske politike, ki jo povzroči vojna. Sklene se le provizorij za dobo vojne. Glede zahteve Nemčije v carinskih vprašanjih in v vprašanju carinske prednosti kakor tudi o Naumannovem načrtu srednjeevropske

gospodarske zveze so merodajni ogrski faktorji mnenja, da ne kaže sklepati pred vojno nobenih pogodb, ki bi lahko pozneje zavirale gospodarski razvoj Ogrske vsled gotovih preudiciranih pogojev. Tudi v tej zadevi se sklene le vojni provizorij.

— **Ogrska in Jugoslovani.** Budimpeštanski poročevalec „Agramer Tagblatt“ poroča svojemu listu: Vodilna osebnost iz ogrskih političnih krogov se je izrazila o jugoslovanskem vprašanju takole: »Jugoslovansko vprašanje je danes le v štadiju aktualnosti. Sedaj še ni to vprašanje pereče. Ne ozirajoč se na eventualnosti vojne — ki ne prinese na noben način razdelitev monarhije, ker je zamudila ententa možnost resnične zmage — je treba rešiti jugoslovansko vprašanje tako, kakor zahtevajo to vzporedni interesi Ogrske in Hrvaške. Jugoslovansko vprašanje postane pereče šele po rešitvi vprašanja za izpremimo Avstrije v federalistično državo. Odločitev o tem najbolj kritičnem avstrijskem vprašanju pride morda letošnjo jesen ali eventualno prihodnjo spomlad. Zato moramo biti dotlej s Hrvati na jasnem, da nas ne doleti jugoslovansko vprašanje nepripravljene, kadar postane pereče.

— **Razdor v čeških strankah.** Opozicijske češke stranke so zborovale v Luhačovicah na Moravskem, kjer so sklenile, da ustanove skupen izvrševalni odbor, ker se krijejo njihovi nameni. V izvrševalni odbor sprejmejo tudi člane pisateljskega odbora.

— **Bosanski mohamedanci in jugoslovansko vprašanje.** Voditelja bosanskih mohamedancev Arnavtović in dr. Bašagić sta se izjavila o rešitvi jugoslovanskega vprašanja. Arnavtović je nasprotnik deklaracije Jugoslovanskega kluba in tudi nasprotnik priklonitve Bosne in Hercegovine Hrvaški. Zastopa načelo popolnoma ločene samouprave za Bosno in Hercegovino, ker sta ti dve deželi po svojih šegah in tradicijah kakor tudi po svoji socialni sestavi popolnoma drugačni kakor ostale jugoslovanske dežele in jih zato ni mogoče združiti z njimi. Dr. Bašagić ni nasprotnik jugoslovanske deklaracije, zahteva pa z ozirom na mohamedance avtonomijo za Bosance v okviru jugoslovanske državne tvorbe. Temu naziranju stoji nasproti naziranje mostarske skupine, ki se zanima s simpatijami za rešitev jugoslovanskega vprašanja v monarhiji in agrarnega vprašanja v Bosni. Arnavtović je tudi izjavil, da ne pretočijo Bosanci niti ene solze za odhajajočim deželnim namestnikom Unkelhäuserjem in zahteva, da se ne imenuje zopet namestnik, ki ne pozna ne dežele ne ljudi.

— **Ukrajinci.** Ukrajinska korespondenca poroča iz Kijeva: Predsednik ukrajinskega narodnega sveta Winičenko je sporočil začasni vladi novo ukrajinsko ustavo, ki določuje: Ukrajinsko generalno tajništvo, izvoljeno po Radi in le tej odgovorno, je edina vladna avtoriteta Ukrajine in ima izključno vso upravo dežele. Tajništvo imenuje vse uradnike, izvzemši izvoljene. Vsi zakoni začasne vlade postanejo pravomočni šele tedaj, ko jih razglasi generalno tajništvo v uradnem glasilu Ukrajine.

— **Manjšine v Ukrajini.** N. Z. Z. poroča iz Petrograda: Ukrajinski osrednji svet je sklenil, da dovoli manjšinam — Poljakom, Rusom, Židom in drugim — 30 odstotkov parlamentarnih mandatov. Ukrajinski vladni odbor ima 57 članov. 17 zastopnikov v tem odboru dobe narodnostne manjšine, razen tega pridejo zastopniki manjšin na čelo justičnega ministrstva, ministrstva za trgovino in industrijo in brzogovornega in poštne ministrstva.

— **Sovjet proti stockholmski konferenci.** „Izvestija“ glasilu delavskih in vojaških sovjetov poroča o izidu glasovanja na konferenci angleške „Labour Party“ in dostavlja: „Kar se tiče nas ruskih socialistov vemo le eno, da stoji pred našimi vrati najbesnejši in najodločnejši sovražnik, ki ga je

kdaž imela svoboda in se pripravlja, da zavaruje našo važno zakladnico žita in da ima besedo danes edino le revolucionarna armada. Pozneje šele bomo govorili o miru in bratstvu." Vsi ruski listi ponatiskujejo to izjavo in jo primerjajo s prejšnjimi vztrajnimi in odločnimi zahtevami sovjeta, da se sklene takojšen mir za vsako ceno.

— **Stockholmska konferenca.** Petrogradska agentura poroča: Rozanovu, članu izvrševalnega odbora delavskih in vojaških svetov, se je posrečilo, zagotoviti udeležbo zastopnikov socialistov vseh dežel na stockholmski konferenci. Edini so v tem, da je treba skleniti mir brez aneksij in odškodnin.

— **Konferenca angleške delavske stranke.** Na konferenci 21. avg. je sklenila angleška delavska stranka z 1.234.000 glasovi proti 1.231.000 glasovom, da odpošlje delegate v Stockholm. Večina je torej le 3000 glasov.

— **Rusija in papeževa nota.** Prva vest o vtisku papeževine mirovne note v Rusiji je došla po ovinku iz Londona. Glasom tega poročila je Rusija glede vsebine papeževine note zelo presenečena, zlasti ker je papež sprejel rusko formulo „brez aneksij in brez vojne odškodnine“; nadalje pa tudi zaradi tega, ker je papež prvič priznal, naj ne vlada kraljevska oblast po božji milosti, marveč naj imajo narodi pravico samoodločbe. Sodi se, da so na papeža vplivali tudi politični oziri, n. pr. stremljenje, da bi poslanski sedeži centra prešli v roke socialne demokracije.

— **Grof Bernstorff v Carigradu.** Kakor izve „Vossische Zeitung“, je bil bivši nemški poslanik v Washingtonu grof Bernstorff imenovan za poslanika v Carigradu. Bernstorff je v Ameriki storil vse, da prepreči vojno z Ameriko in je bil vsled tega odločen nasprotnik Tirpitz, Reventlova in Helffericha. Seveda ni mogel delati v Ameriki politike na svojo pest, marveč je moral postopati v smeri, ki se je v Berlinu določila.

— **Socialna demokracija in nova nemška vlada.** Povodom predstoječega zborovanja proračunskega odseka nemškega državnega zbora razpravlja „Vorwärts“ o notranjepolitičnem položaju. Socialna demokracija — pravi list — vztraja ne glede na stališče, ki ga zavzema k posameznim vladnim dejanjem v načelnem nasprotstvu proti sistemu, kateremu se ima tudi ta nova vlada zahvaliti za svoj postanek. Da se državnega zbora ni vprašalo za njegovo mnenje, je dejstvo, katerega ni mogoče več popraviti. Za bodočnost je pa mogoče odnošaj med vlado in državnim zborom v ustavnem zmislu urediti kot zaupen odnošaj med najvišjo upravno oblastjo in parlamentom. Državnemu kanclerju se ni zdelo umestno, v svojem prvem govoru samo ob sebi umevno dejstvo z besedami priznati, da je uspešno delovanje njegovo odvisno od zaupanja parlamenta in da more samo tako dolgo ostati na svojem mestu, dokler je deležen tega zaupanja. V tem oziru je treba naknadno nekaj popraviti, in čim prej se to zgodi, tem bolje bo. Dokler to vprašanje ni pojasnjeno, je nevarnost nove kriza trajna.

Dnevne beležke.

— **Dr. Šusteršič, odrešenik človeštva.** Zadnja „Domoljubova“ številka prinaša imeniten članek, pravzaprav imenitno reklamo za deželnega glavarja dr. Šusteršiča. Iz članka izvemo, da je odpotoval dr. Šusteršič v Curih, kjer so zbrani še drugi vplivni katoliški možje, ki podpirajo papeža v njegovem delu za mir. (Ubogi papež, ki se mora opirati na „može“ a la Šusteršič). Konec tega članka se glasi: „Ko je šel načelnik naše stranke dr. Šusteršič iz Ljubljane in je izročil posle svojemur namestniku, je dejal: Kaj morem v teh razmerah boljšega storiti kakor da

grem delat za mir? Dobrotnik človeštva je, kdor tudi samo za en dan skrajša to grozno uničevanje in strašno zmedo pojmov! — Tako je. To vojsko je satan naredil. Samo Bog jo more končati.“ Tudi nam so se zmedli pojmi, ko smo prečitali to barnumsko reklamo, spominjajoč se ob tem na Šusteršičovo delo tik pred izbruhom vojne. Največji vojni hujskač na vsem slovanskem jugu se prelevi v odrešenika človeštva. Naravnost obstrmeli pa smo nad globokoumno razlago, kako je začela vojna — satan jo je naredil, torej je moral biti satan v vseh tistih, ki so se l. 1914 kar križema obmetavali z vojnimi napovedmi in od satana so morali biti potemtakem vsi tisti, ki so zagovarjali vojno. Sedaj pa se je našel sv. Jurij 20. stoletja v osebi dr. Šusteršiča, ki se je podal na pot, da premaga zmaja in človeštvo je za enega dobrotnika bogatejše. Srečni Slovenci, ki smo oblagodarni s takim velmožem.

— **Ivan Hribar, žrtev avstrijskega idiotstva.** Dunajska „Arb.-Zeitung“ poroča o „veleizdajalcu“ Ivanu Hribarju dobesedno tole: „Žrtev preganjanj, ki so pričela ob izbruhu vojne je postal tudi bivši dolgoletni župan, deželni in državni poslanec Ivan Hribar v Ljubljani. 17. avgusta 1914 so ga aretirali in vsled ovadbe policijske direktije v Ljubljani, ki ga je dolžila veleizdajstva, so ga izročili deželnemu sodišču. Preiskava je dognala takoj popolno neutemeljenost obdolžitve; ker pa je bil Hribar že zaprt, so ga pridržali kljub njegovim protestom v tesni posamezni celici cele tri mesece in sicer z utemeljitvijo, da ne morejo izslediti gotovih aktov, ki so neobhodno potrebni, da se osvetli njegova zadeva. Vse njegove prošnje, da naj dvignejo proti njemu obtožnico ali pa ga izpuste, so našle gluha ušesa.“ Vsled pomankanja svetlobe, zraka in gibanja se mu je vtila koncem novembra kri. Obolel je tako težko, da je imel sodnijski zdravnik težke pomisleke in izjavil je, da je neobhodno potrebno za rešitev Hribarjevega zdravja — da celo življenja — da se preseli v toplejšo, južno podnebje. Vsled tega poročila, so se našli takoj akti, ki jih preje ni bilo mogoče dobiti na noben način, in višje državno pravdnistvo v Gradcu je naročilo, da se ustavi preiskava in izpusti Hribarja. Res so ga izpustili iz zapora deželne sodnije. Ali svoboden ni bil, temveč je ostal pod policijskim nadzorstvom in pričeli so pozvedovati za mnenje vojaških oblasti. To mnenje je prišlo po treh tednih in glasilo se je, da nimajo vojaške oblasti ničesar proti izpustitvi Hribarjevi. Zato je sklenil Hribar, da se preseli v Barkovlje pri Trstu, kar mu je svetoval tudi zdravnik. Menil je, da dobi prav gotovo dovoljenje oblasti, zlasti še, ker je izjavil takratni tržaški namestnik princ Hohenlohe, da prevzame vso odgovornost zanj. Toda Hribar ni računal z državnim nadpametjo. Ko je bil že poldrugi mesec na svobodi, ne da bi bilo vplivalo to škodljivo na potek vojnih dogodkov, je dobil nekega dne presenetljivo poročilo potom policijskega ravnateljstva, da ga je treba v interesu nadaljnjega vojnega poteka takoj internirati. Ta nalog je prihajal od vojn nadzorovalnega urada. Namesto da se okrepeča v milejšem podnebju, je moral oditi v policijski zapor, bolehal je še vedno in po več kakor dvomesečnem zaporu so ga poslali na Salcburško, v trg Abtenau, ki leži 712 metrov visoko. To konfinacijo so razveljavili šele letos koncu maja, a še vedno mu ne dovolijo povratka v Ljubljano, ker se jim skoraj gotovo zdi, da je gmočno še premalo oškodovan. Kar se tiče konfinacije same, je treba poudarjati, da so bile v decembru 1914 v Ljubljani razširjene govorice, da je slišal nek lesni trgovec, vračajoč se iz Verone, v tem mestu, da prično Italijani tudi vojno, da pridejo v 14 dnevih v Ljubljano, kjer imenujejo Hribarja za guvernerja. Hribar je izvedel o tem govorje-

nju in je izjavil takoj, da razširjajo to vest njegovi sovražniki z namenom, da mu škodujejo, ker ni imel z Italijo nikdar nobenih zvez. Sedaj je policijska direkcija razkrila to tajnost in generalni mogotec tega „državnega dobrodelnega urada“ je izjavil namreč pred kratkim Hribarjevemu prijatelju, da so Hribarja konfinirali zato, ker je obstajala možnost, da imenujejo Italijani ob svojem eventualnem dohodu v Ljubljano Hribarja za guvernerja. Zveza je jasna in jasno je tudi, od kje je izhajala ona vest.

— **„Zadoščenje“** Hrvaški listi poročajo: „Onizim Popović je bil dober kmet v Kninu v Dalmaciji. Mlad, zdrav, krepak, bister, pameten in zato spoštovan, bil je več let načelnik občine. Inteligentni je bil, dober gospodar, organizator in govornik. Ko je nastala vojna, so ga zaprli pa kmalu izpustili in poslali k vojakom. Nekdo ga je obdolžil, da je nekaj rekel. Izročili so ga vojni sodnji v Sinju in obsodili na smrt. Zjutraj so ga odpeljali iz ječe v spremstvu duhovnika in vojakov, in pred njim so nosili križ, na vojaško vežbališče, kjer so ga ustrelili. Poslednje besede njegove so bile: Kaj sem jaz zakrivil svojemu narodu? Ž bogom, žena in otroci moji! Dva meseca potem je bil na smrtni postelji oni, ki je Popovića ovadil. Umirajoč je zahteval duhovnika, kateremu je izpovedal, da je krivo pričal in da Popović ni nikdar rekel onih besed. Popovićeve odvetnik je zahteval revizijo procesa in pri novi razpravi je bil Popović oproščen obtožbe. Vojaška godba je odšla na njegov grob in tam po predpisanim vojaškem počaščenju mrtvega odsvirala cesarsko himno. Tako je dala vojna sodnija zadoščenje pokojniku in njegovi obitelji.“ — Tako „zadoščenje“ Popovićeve obitelji je krvavo zasmehovanje pravice.

— **Tobačne nakaznice.** Z Dunaja se poroča, da se v kratkem uvedejo nakaznice za tobak. Tedenska množina bo znašala baje 25 cigaret ali 10 smotk. Tedenska množina tobaka za pipo ali za cigarete še ni znana.

Opozoritev. Pri magistratu se že delj časa opaža, da se na sumljiv način množe slučaj, ko prihajajo stranke, trdeč, da so zgubile krušno karto ali izkaznico za sladkor, mast itd. Občinstvo se vnovič opozarja, da naj na take izkaznice najstrožje pazi, ker se duplikati ne bodo več izdajali.

Dr. I. T.

Pozor! Položaj mestnega vodovoda postaja od dne do dne nevarnejši. Od treh sesalk ena že ne doseže vode, druga jo še dosega, ker je pri njej bilo mogoče, jo podaljšati; samo ena sesalka torej še pravilno deluje, ker je voda vsled suše padla, kakor dosedaj še nikdar. — Magistrat bo torej moral vpeljati silno stroge predpise glede porabe vode, in slavno občinstvo se prosi, da se naj že sedaj nanje pripravi. Postopati se bode moralo brez usmiljenja in občinstvo se bode moralo pokoriti brez izjeme, ker mora vsakdo že danes živeti v zavesti, da nam preti nevarnost, da vodovod ne bo dajal zadosti vode.

Dr. I. T.

Agitirajte za „Naprej!“ Pošiljajte ga vojakom!

Aprovizacija.

Prodaja moke za stranke se vrši od petka, dne 24. avgusta do včetega petka, dne 30. avgusta. Na vsako izkaznico se dobi pol kilograma pšenične moke za kuho, kilogram po 66 vin.

Krušne komisije bodo uradovale v ponedeljek, dne 27. avgusta, od 8. do 1. ure popoldne. Izdajale se bodo le hišne pole.

Gg. načelniki krušnih komisij se vabijo, da se zanesljivo udeležijo seje, ki se vrši v to svrhu v soboto, dne 25. avgusta ob pol 12. uri popoldne.

Enajsta soška bitka.

Čez 70 kilometrov dolga bojna fronta od Rombona do morja se deli geografično na več odsekov. Od Rombona do Tolmina teče fronta po gorovju, visokem do 2500 metrov. Na tej črti se vrši samo artiljerijsko delovanje.

Na redko naseljeni visoki planoti Kalski, med Gorico in Tolminskim mostiščem se je sovražniku posrečilo, iztrgati nam selo Vrh. Izguba te vasi je za vojni položaj brez pomena. V Goriški kotlini med Sv. Goro in Vipavsko dolino so se izjalovili vsi sovražni napadi ob hrabrosti naših čet in ob izvstnem delovanju naše artiljerije. Na Kraški planoti, to je v prostoru od Vipavske doline do Brestoviške zarez, je sovražnik zastavil vse moči, da prodre. Ni se mu posrečilo. Svojega uspeha, katerega je dosegel s osvojitvijo vasi Selo, ni mogel izkoristiti. Tudi v odseku Grmade ni dosegel nikakih uspehov.

Naši letalci so bombardirali italijanske baterije ob izlivu Soče s polnim uspehom. Njihovo streljanje je znatno popustilo. Trsta niso več obstreljevali, pač zaradi delovanja naše artiljerije in držnega napada naših letalcev, ki so monitorje očividno precej poškodovali.

Italijansko uradno poročilo.

22. avgusta. Bitka se ljuto nadaljuje. Severno od Gorice so se operacije redno razvijale. Premagali smo odpor sovražnika in težave ozemlja. Južno od Gorice se je omejeval boj včeraj bolj na Kras. Na celi bojni črti so priborile naše čete nove uspehe in premagale težave, ker tvorijo osvojeni pas ozemlja, katerega držimo, pravo trdnjavo. Naši letalci so nadvladali bojišče v zraku. Obstreljevali so čete in tabore lop v Čepovanski dolini in v mali dolini na vzhodnem robu Grmade; sovražniku so zadali izgube in povzročili v njegovih zadaj ležečih napravah veliko požarov. Število ujetnikov se je povečalo na 311 častnikov in 13.000 mož. Do zdaj smo zaplenili približno 30 topov, ki so skoraj vsi srednjega kalibra. Ostali plen je zelo znaten in se vedno več.

Na tirolskem in na koroškem pozorišču je ponavljal sovražnik včeraj svoje male napade, a smo ga povsod odbili. Precej močan sovražni sunek v dolini Ledro se je po živahnem boju končal s popolnim neuspehom za sovražnika, ki je pobegnil in nam prepustil ujetnike in vojno blago.

Vojna.

AVSTRIJSKO VOJNO POROČILO.

Dunaj 22. avgusta. (Kor. urad.) Uradno se razglša:

VZHODNO BOJIŠČE.

Vzhodno od Soveje, na obeh bregovih gornje Susite in južno od Očne je sovražnik ponovil svoje napade. Bil je povsod zavržen ter je imel težke izgube.

ITALIJANSKO BOJIŠČE.

Napadi 2. in 3. sovražne armade se z veliko ljutostjo nadaljujejo. Najmanj 40 so-

vražnih divizij se je v zadnjih štirih dneh med Avčami in morjem zaganjalo proti našim črtam. Dočim so bile včeraj med Vodici in Vrtojbo v sredini bojne fronte večjim delom le artiljerijski boji, se je bitka na obeh krilih tem besnejše nadaljevala. Pri Avčah je sovražnik ponovno brezuspešno napadel. Obakrat smo ga vrgli nazaj. Na planoti pri Vrh pa se mu je posrečilo, uveljaviti svojo veliko številno premoč ter v južni smeri napredovati. Za vsak korak zemlje so se vršili trdovratni boji moža proti možu. Ravnotako ljuti so bili boji na obeh bregovih spodnje Vipave, posebno pa na Kraški planoti, kjer se je mudil cesar med svojimi hrabriimi četami. Vedno znova so se valile nove italijanske napadalne kolone proti železnotrni steni branilcev. Že večkrat je naša pozorna artiljerija udušila laški naval. Če se je sovražniku kjer koli posrečilo vdreti v naše črte, vrgle so ga rezerve z bajonetom zopet nazaj. Trajno slavo so si pridobili pri takih protisunkih Dunajski lovski polk št. 21 ter oddelki polkov št. 93 (Olomuc) in 100 (Krakow). Vse pozicije na Krasu so ostale trdno v naših rokah. Žrtve Italijanov dosegajo one najbolj krvavih bojev ob Soči.

BALKANSKO BOJIŠČE.

Položaj je nespremenjen.

Šef generalnega štaba.

NEMŠKO VOJNO POROČILO.

Berlin, 23. avgusta. (Kor. urad.) Wolffov urad poroča:

Veliki glavni stan.

ZAPADNO BOJIŠČE.

Armadna skupina prestol. Ruprehta Bavarskega.

Po brezuspešnih delnih napadih zadnjih dni so prešli Angleži včeraj zopet k enotnim večjim napadom med Langemarkom in Hollebeke, ki so trajali cel dan do večera. Bili so težki in trdovratni boji. Na mnogih mestih so z ojačenji po šestkrat napadli našo črto. Vedno znova so jih naše hrabre čete v trdem boju vrgle nazaj. Mnogoštevilni oklopni avtomobili, ki naj bi omogočili prebitje nemške črte, so bili v artiljerijskem ognju razbiti. Razen dveh mest, vzhodno od St. Juliana in ob cesti Yper-Menin, so ostali naši sprednji jarki na 15 kilometrov široki bojni fronti do cela v naših rokah. Po kratkem bobnajočem ognju je sovražnik navalil proti Lensu. Bil je odbit. Nadaljni napadi so še v teku. Notranje mesto St. Quentin se živahno obstreljuje.

Armada skupina nemškega cesarjeviča:

V ljutih bojih pri Verdenu je nastopil v teku včerašnjega dneva premor. Šele proti večeru je postal artiljerijsko delovanje na obeh straneh. Može zopet zelo močno. Tej ognjeni pripravi so sledili napadi ob obeh straneh ceste Vacherauville-Beaumont. Po težkem borenju se je posrečilo Francozom, da so vtrdili zapadno od ceste na ozki fronti v našem najprednbjšem jarku. Drugače smo jih povsod krvavo zavržili. V našem uničevalnem ognju so večkrat njihovi naskoki niso mogli razviti.

Pri letalskem napadu na angleško obrežje smo uspešno obmetavali z bombami vojaške naprave v Margate, Ramogate in Doverju. V številnih bojih so izgubili sovražniki 3 letala. 2 naši letali se nista več vrnila.

VZHODNO BOJIŠČE.

Armada fronta generalfeldmarš. princa Leopolda Bavarskega.

Rusi so požgali vasi in zapustili svojo pozicijo vzhodno Are do črte Oding-Biganu. Zapuščeno ozemlje smo zasedli brez boja.

(Biganu je ob zalivu pri Rigi severnozapadno od Schlocka in zapadno od Rige.)

Armada fronta generalobersta nadvojvode Jožefa.

Med Prutom in Moldavo je postalo mestoma bojno delovanje živahnije. Severno od Grozescija, v dolini Susite in pri Soveji so ostali delni sovražni napadi, izvršeni po močni artiljerijski pripravi, brez uspešni.

MAKEDONSKO BOJIŠČE.

Armada fronta generalfeldmaršala von Mackensena.

Na solcu je bilo skoraj 60 stopinj Celzija, bojno delovanje neznatno. Le v loku Cerne se je včasih oživil artiljerijski ogenj.

Prvi generalni kvartirni mojster v. Ludendorff.

Oklic.

Dne 26. avgusta t. l. dopoldne ob 9. se vrši v gostilni Urbana Rauhekar na Savi št. 151. prostovoljna **javna dražba** v konkurzni sklad zapuščine Antona Ponkratza iz Jesenic spadajočih premičnin (pianino, mize, stoli, podobe, knjige, puške, samokresi itd.)

Zapisnik premičnin, ki se prodajo, je dnevno na vpogled v pisarni podpisanega konkurznega upravnika Sodna ul. 13, kakor tudi v pisarni bratovske skladnice kranjske industrijske družbe na Jesenicah - Savi.

Ljubljana, 17. avgusta 1917.

Odvetnik dr. Jos. A. Tomšič.

Pri upravi „Napreja“ se sprejmeta

dve raznašalki

ena za Ljubljano, ena za Šiško.

Instruktor za učenca

tretje realke se išče za takoj. Predstaviti se je pri Lavrenčič, Streliška ulica 22/1.

Naročajte nabitke iz usnja, s tem prihranite podplate. Cena z žeblički za en par za gospode K 1'80, za dame K 1'50, za otroke K 1'20. Zaradi drage poštne priporočila se naročiti za več parov skupaj. Dobe se pri Peter Kozina & Ko. v Ljubljani.

F. BATJEL

Prej v Gorici.

Ljubljana, Stari trg 28

Moška in ženska dvokolesa

še s staro pnevmatiko

šivalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke. Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce.

Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11.